

GESPREK 1, OVERVEEN, MAART 2012

Over de achteruitgang in de eredivisie, het wondermiddenveld van Feyenoord in 1970, de misvatting dat Willem in de WK-finale van 1974 is overlopen door Uli Hoeness en tennisvoetbal op leven en dood.

De lente steekt vroeg in maart nogal abrupt de kop op. De bouwvakkers die bij het huis van Willem van Hanegem in de weer zijn fluiten om het hardst met de vogels in de nog kale bomen. Aan Willems huis in Overveen, tussen Haarlem en de Kennemerduinen, wordt een stuk gebouwd. ‘De jongens hebben meer ruimte nodig,’ verduidelijkt Van Hanegem die op zijn badslippers naar buiten is gesloft met koffie voor de werkers.

Willem junior (23) zit in de muziek, Boy (21) combineert zijn studie economie met de voetbaljournalistiek. De jongens Van Hanegem wonen nog thuis en zorgen tot genoegen van hun ouders voor leven in de brouwerij. Willem junior maakt furore in de trance. Met zijn dj-partner Ward van der Harst is hij doorgedrongen tot de internationale subtop. W&W draaien muziek en verzinnen muziek, voor bijvoorbeeld Armin van Buuren. De vooraanstaande wereld-dj noemt Willem en Ward de rijzende sterren van de trance.

Omdat de Van Hanegems ‘muziekvolk’ uit alle delen van de wereld over de vloer krijgen, wordt de garage aan huis uitgebouwd tot een studio en gastenverblijf. Willem senior vindt het prachtig als ‘al die vogels’ uit Amerika, Afrika en Australië komen binnen fladderen en aan tafel aanschuiven. Bij Willem en Marianna thuis is het altijd al een zoete inval geweest. Toen Willem nog trainer was, liepen er journalisten en voetballers binnen om te ouwehoeren of computerspelletjes te spelen met Junior en Boy, of om een balletje met ze te trappen in de tuin.

W&W zijn in het land, net terug van een optreden in Moskou en

eigenlijk al weer op weg naar een volgende show, in LA. Tijdens de tussenstop in Overveen zitten zij voor het huis met vrienden in de voorjaarszon. Boy maakt zich op voor een werkdag in Gouda, op de internetredactie van *Voetbal International*. En Marianna klapt haar kingsize laptop open, om even een interview met W&W op de Nicaraguaanse televisie te laten zien.

Willem grinnikt wanneer uit Marianna's computer heftige trance klinkt. Zijn vrouw beweegt haar hoofd en bovenlijf op het ritme van de beat. Willem niet.

Snapt hij de muziek van zijn zoon?

'Snappen? Wat is er nou aan te snappen? Ik vind het knap wat die gasten doen, maar het is niet mijn muziek en dat zal het niet worden ook.'

w&w, Ward van der Harst en Willem van Hanegem junior (rechts).

ARMADA MUSIC

Willem junior kon aardig voetballen, vertelt senior. ‘Noord-Hollandse jeugdselectie, dat werk.’ Maar het valt niet mee om in het voetbal de tweede Willem van Hanegem te zijn. In de muziek heb je het met die naam minder lastig. En dat junior in een business met moordende concurrentie tegen de wereldtop aanzit, ‘daar moet je toch respect voor hebben,’ vindt senior.

Maar om nou te zeggen dat hij het goeie muziek vindt... Willem is toch teveel een man van Rod Stewart en Joe Cocker, of niet soms?

‘Je kunt niet zeggen dat het niks voorstelt, wat die gasten maken. Dat zou nergens op slaan. Hele volksstammen gaan ervan uit hun dak. Dus die muziek heeft wat. En ze drááien die muziek niet alleen, ze maken die ook hè. Muziek maken, dat vind ik zo ongelooflijk mooi. Ik kwam vroeger wel bij Rogier van Otterloo, de componist. Die zat achter de piano te componeren waar ik bij was. Ik keek ernaar en de nieuwe muziek kwam zo uit zijn vingers. Ongelooflijk.

‘Ik ben een man van melodieuze muziek, van de zang ook. Ik hou van heel veel soorten muziek, van heel veel zangers. André Hazes vond ik ook geweldig, Bryan Adams en the Boss, kom, hoe heet-ie ook alweer, Bruce Springsteen. In de auto had ik vroeger altijd muziek op, nu nog vaak. Muziek van vroeger meestal.’

Vroeger, Willem wil niet beweren dat alles in zijn tijd het beste was, ‘maar het voetbal wel’.

Het bruggetje ligt er. Tijd om het over voetbal te hebben. Van Hanegem hoefde niet lang na te denken over het voorstel om zijn visie op het voetbal van nu en dat van toen, eens uitgebreid en zorgvuldig op papier te zetten. Om vergelijkingen te trekken tussen het spel van nu en toen, tussen de topspelers en de topploegen van nu en toen. Goed idee, vindt ook Marianna, ‘want Willem weet zo ontzaglijk veel van het spel. Ik hoor van mensen die diep in het voetbal zitten, spelers en trainers enzo, dat niemand het zó goed ziet als Willem. Het zou toch zonde zijn als zoveel ervaring, zoveel kennis verloren gaat. Daarom is het goed om van Willems denkbeelden een boekje te maken.’

Natuurlijk, in 2007 verscheen zijn vuistdikke biografie, een en al voetbal, en hij heeft zijn wekelijkse column in het *Algemeen Dagblad*

‘Ik ben een man van melodieuze muziek, van de zang ook’

waarin hij zijn scherpe blik op het voetbal weergeeft, maar er valt nog zoveel meer te vertellen, en dus ook op te schrijven, over het spel en de spelers, over de verschillen en overeenkomsten tussen nu en toen.

Willem steekt van wal.

‘Ik hoor steeds maar weer zeggen dat het voetbal zo’n enorme ontwikkeling heeft doorgemaakt, dat het voetbal nu beter is dan in mijn tijd omdat voetballers nu betere atleten zijn, dat ze meer en harder lopen. Dat zal best, er wordt nu anders getraind, meer in het krachthok en in de gymzaal dan op het veld, maar dat wil niet zeggen dat het voetbal er leuker op is geworden, of beter.

Technisch en tactisch ben ik er niet kapot van. Ja, wel van Barcelona, maar dat is een uitzondering. Voor de rest is het een hoop gedraaf. Ze lopen inderdaad meer. Ze lopen zich zelfs de zenuwen. Ze moeten wel, omdat ze het spel niet goed genoeg zien.

Ik zit vaak te kijken, met Boy, en dan zeg ik: “Hoe vaak zie je nou nog dat er een bal wordt ingespeeld, dat er wordt gekaatst en dat het hele spul door elkaar heen beweegt? Bij Barcelona zie je dat, maar verder? Hoe vaak zie je een aanval die echt loopt?” Vroeger zag je dat toch echt meer.

De eredivisie, pff. Dat is de bal aangespeeld krijgen, aannemen en dan maar eens kijken wat je ermee kunt doen. Dat zie je bij bijna alle eredivisiewedstrijden, eerst aannemen en dan kijken in plaats van andersom. En toch wordt er gezegd: “Geweldig die eredivisie, heerlijk die spanning.” Ik vind het helemaal niet geweldig en helemaal niet heerlijk. Ik vind het niet om aan te zien.’

Het is de nivellering of zelfs achteruitgang die de Nederlandse competitie zo spannend maakt. Zes titelkandidaten met nog tien wedstrijden te gaan, Willem vindt het geen rijkdom, maar armoede.

‘Schalke-Twente in de Europa League. Alleen aan die ene goal van Twente ging een goed lopende aanval vooraf. Die onthoud ik en die blijft mij weken bij. Dat moet niet kunnen, er moeten zoveel goed lopende aanvallen tussen zitten dat je die ene aanval niet kunt onthouden.

Ik zie veel dingen misgaan. Jantje speelt Pietje aan, maar die heeft een vent in zijn rug. Jantje begint te rennen als een gek, gaat over Pietje heen en verwacht dat hij de bal van Pietje meekrijgt. Maar dat gaat niet, want Pietje heeft die vent in zijn rug. Dan denk ik: hoe kun je nu zo stom zijn? Als Pietje de bal nu kwijtraakt, ben jij weg aan die kant. Je hebt Pietje en je ploeg in de problemen gebracht door als een blinde naar voren te rennen, zonder te kijken of er iemand was met wie Pietje misschien kon kaatsen.

Praat met elkaar in het veld, coach elkaar, zo kun je voorkomen dat Jantje iets stoms gaat doen. Vroeger werd er veel gepraat, gescholden ook. Niet om een ander te kleineren, maar om 'm te waarschuwen, om 'm bij de les te houden. De meesten konden daar tegen, die werden er harder door, concentreerden zich beter. Het was nou ook weer niet zo dat je dacht: laat ik die gozert eens de kolere schelden zodat hij sterker wordt, het gebeurde gewoon en het werd geaccepteerd.

Maar tegenwoordig applaudisseren ze voor elkaar als een actie bijna is gelukt, of steken een duim op. Als Rinus Israël vroeger bij Feyenoord een pass kreeg en die was niet in zijn voeten dan schold-ie je helemaal verrot. Ik vraag me wel eens af: zou het opdracht zijn om te applaudisseren of om een duim op te steken, om het lekker positief te houden allemaal? Wordt er één gewisseld dan moet-ie de hele bank langs om handjes te geven, de tweede keeper, de verzorger, de materiaalman, iedereen krijgt een handje. Tsjongejonge, denk ik dan, maakt dit het voetbal positiever? Ik vind het allemaal maar namaak, triest gedoe.

Voor de wedstrijd zie je ze een scrum maken of met de borsten tegen elkaar botsen. Wat een aanstellerij. Ze komen toch net uit de kleedkamer, daar kun je toch gewoon “kom op” en “succes” tegen elkaar zeggen? Het is allemaal poespas, circus, het zijn randverschijnselen die me irriteren.

En dat klagen over vermoeidheid. Ook zoiets. “We zijn moe”, hoor ik spelers van Twente zeggen. O ja, en die andere ploegen, zijn die dan nog maar pas aan de competitie begonnen? Die jongens van Twente zijn niet moe, niet fysiek in elk geval, maar het zit niet goed in de kop-pies en dat werkt op hun lichaam.

‘Tsjongejonge,
maakt dit het
voetbal positiever?’

Er kan van alles op je lichaam werken, irritatie, boosheid, het weer. Het is vandaag ineens een warme lentedag. Als je nu moet voetballen kun je daar last van hebben. Ik herinner me dat soort wedstrijden, je was niet vooruit te branden en een uur na die klote wedstrijd zat je in de kleedkamer nog de beroerte te zweten.

De trainer van Twente zei ook dat zijn spelers moe waren. McClaren had uit bij Schalke nog meer jongens rust moeten geven, vond hij. Fout. Hij had niemand rust moeten geven. Waarom voelden zijn spelers zich moe? Omdat het niet liep. En om ervoor te zorgen dat het weer gaat lopen, moet je ze juist laten spelen.

Zanetti van Inter is 38 jaar en speelt alles, jaar in jaar uit. Hij rent als een jonge hond de hele wedstrijd het veld op en neer. Messi speelt ook zo verschrikkelijk veel en met heel veel energie. Hij moet ook nog allerlei lange, vermoeiende reizen maken met de Argentijnse ploeg. Maar als-ie bij Barcelona een wedstrijdje geschorst is, heeft hij er de ziekte in. Want hij mag een keertje niet meedoen, niet lekker voetballen.

Trainers... ze maken vaak meer kapot dan dat ze iets nuttigs doen. Als een jonge speler debuteert en hij doet het goed, mag hij een tijdje blijven staan. Waarom doet zo'n jongen het goed? Omdat hij onbevangen is, niet teveel nadenkt. Hij zit in een lekker ritme. Maar dan gebeurt er iets, een kleine hapering, en zijn trainer begint tegen 'm aan te lulen. Adviesje hier, adviesje daar. Die jongen begint na te denken, is z'n onbevangenheid kwijt en gaat slechter spelen.

Voetballers van nu zijn niet dommer, of minder mondig, maar ze zijn wel makkelijker. "Wat zou ik me druk maken, het geld komt toch wel met bakken binnen." Ze krijgen ook minder kritiek tegenwoordig omdat de pers minder kritisch is. De pers staat onder druk, omdat er zoveel concurrentie is. Journalisten zijn bang om contacten te verspeelen door een te kritische houding.'

Willem van Hanegem is 68 jaar en zoals hij het ooit noemde 'voor duizend procent bezeten van voetbal'. Nog steeds. Maar wat hij ziet, bevat hem dus steeds minder, Barcelona uitgezonderd. Willem beschouwt het voetbal in zijn AD-column en hij analyseert op tv. Zoals altijd zegt hij waar het op staat.

Is hij niet bang zo zoetjesaan te worden weggezet als een oude mop-perkont?

‘Bang? Als ze me niet meer moeten dan is dat jammer, maar ik ga niet zeggen dat het wel meevalt als ’t niet meevalt. Kom op, hé. Ik erger me aan *Eredivisie Live*, want dat is *De Goed Nieuws Show*. Ze zijn daar niet realistisch. Twente levert bij De Graafschap een wanprestatie. Tegen de nummer laatst, die met tien man staat, verprutsen ze kans op kans en komen ze op het laatst nog in de problemen. Bij *Eredivisie Live* moeten ze dan zeggen: “Wat een spectaculaire wedstrijd, heerlijk die spanning.” Kom op nou. Het was verschrikkelijk om naar te kijken en die gasten van Twente moet je een geweldige draai om de oren geven. Die gooien bijna het hele seizoen weg.

Dat roepen dat het goed is, tegen beter weten in, houden ze niet vol. Ik geloof ook helemaal niet dat de kijkers van *Eredivisie Live* het allemaal zo geweldig vinden. Daar zitten behalve supporters ook gewone voetballiefhebbers tussen en die kopen geen abonnement om naar een beetje dom heen en weer rennen te kijken. Als ze van mij zeggen dat ik negatief ben, omdat ik kritisch ben, dan is dat ontzettend dom. Ik ben niet negatief, maar ik ben bezorgd om het mooiste spel ter wereld, het spel waar ik zoveel van hou.

Ik weet ook wel dat de clubs het moeilijk hebben, dat ze steeds meer talent aan het buitenland kwijtraken. En dat die gassies steeds jonger vertrekken. Maar daar kun je niet alles op gooien. Het voetbal is nu ook minder omdat de spelers in het veld minder denken, minder meedenken.

Als de bal na een corner wordt weg gekopt, moet iedereen het strafschopgebied uitvliegen. Hoe vaak zie je niet dat er toch één man voor de keeper blijft staan? Die staat dus te pitten. Die denkt niet mee. Dat zag je vroeger minder.

Bij AZ had Hugo Hovenkamp in het begin de neiging om na een weg-gewerkte corner de paal vast te blijven houden. “Wat is dat Hugo, vriest ’t of zo?”, werd er dan tegen hem geroepen. “Huh, hoezo?” “Omdat je aan die paal staat vastgevroren.”

We speelden uit bij Ajax, vlak voor tijd een hoge voorzet en Hovenkamp verwacht de bal niet, want hij gaat ervan uit dat Geels, die een

‘Ik erger me aan
Eredivisie Live,
want dat is *De
Goed Nieuws Show*’

eind bij hem vandaan staat, z'n kop er wel tegen zet. Geels kopt ook, maar niet goed. De bal botst tegen een been van Hovenkamp, stuit voor de voeten van Geels, bam, 1-0 voor Ajax en we verliezen. Bij AZ heb ik een lijst gemaakt en opgehangen in de kleedkamer: de Tien Geboden. Eerste gebod: verwacht altijd de bal.

Bij Feyenoord hadden we drie spelers die er de hele tijd bovenop zaten: Israël, Wimpie Jansen en ik. Bij AZ kwam het vooral op mij neer. En het hielp, dat erbovenop zitten. Toen Hovenkamp meer ging nadenken over wat-ie deed, meer ging meedenken met de ploeg, was hij binnen de kortste keren international. Als ik zie hoe spelers zich nu opstellen, wat ze doen en hoe ze lopen en zo, dan kan het niet anders dan dat ze nu minder meedenken dan in mijn tijd. Misschien komt dat ook door die gemakzucht. Kennelijk vinden veel voetballers het wel lekker als er voor ze wordt gedacht, door de trainer.'

Mijn tijd, Willems tijd, liep vooral van het eind van de jaren zestig tot in de jaren zeventig.

'Het clubvoetbal kwam toen geweldig tot bloei in Nederland. Er was zó veel talent. Je kreeg veel sterke ploegen, Ajax en Feyenoord natuurlijk, maar ook Twente, Sparta, ADO en, wat later, PSV hadden behoorlijke elftallen. Wat mij nu ineens te binnen schiet, is dat er zoveel goeie middenvelders waren. Bij Twente liep Kick van der Vall, die kwam van Feyenoord, een geweldige voetballer, maar hij redde het niet als basispeler. Kun je nagaan. Bij Twente speelde hij samen met Frans Thijssen en Eddie Achterberg. Dan heb je het verdimme wel over een middenveld.

En wat denk je van Gerrie Mühren van Ajax? Wereldtop, maar in het Nederlands elftal was alleen plaats voor hem als we tegen Luxemburg of zo moesten. Ja, het middenveld was in mijn tijd goed verzorgd in Nederland.'

Zelf was Van Hanegem de ietwat krombenige linkspoot op het middenveld van Feyenoord dat in 1970 als het beste ter wereld gold. De Oostenrijkse trainer Ernst Happel had zijn landgenoot Franz Hasil naar Rotterdam gehaald. Schnitzel, zoals ze hem bij Feyenoord noemden, speelde aan de rechterkant, Van Hanegem op links en Wim Jansen

Feyenoord 1971-1972. Achterste rij vanaf links: Eddy Treijtel, Dick Schneider, Jan Boskamp, Henk Wery, Theo Laseroms, Bram Geilman. Middelste rij: Henk van Leeuwen, Willem van Hanegem, Lex Schoenmaker, Rinus Bosgieter, Hans Posthumus, Joop van Daele, Theo van Duivenbode, Rinus Israël, Gerard Meijer. Voorste rij: René van Eck, Wim Rijsbergen, Wim Jansen, Matthias Maiwald, Coen Moulijn, Franz Hasil, Piet Romeijn, Ernst Happel.

ANP PHOTO

daar tussen, of hij dekte de flankmiddenvelder die mee ten aanval was getrokken in de rug.

Er is vaak gesteld dat Feyenoords machtige middenveld een geniale schepping van de tacticus Happel was, maar dat is onzin. Happel zag aanvankelijk weinig in Van Hanegem, die hij te lastig en te traag vond. Hij wilde in 1969 alleen overstappen van ADO naar Feyenoord als hij Van Hanegem mocht inruilen voor Hasil, die er bij Schalke 04 als linksbuiten maar verloren bij liep.

Maar bij Feyenoord zagen ze niets in 'die luie donder' Hasil en

wilden ze de sterke, slimme Van Hanegem niet kwijt. Oud-speler en technisch bestuurslid Gerard Kerkum gooide het met Happel op een akkoordje: 'Jij krijgt die Hasil als je Willem houdt.' 'Schon gut,' had Happel gebromd en was aan de slag gegaan met middenvelders die elkaar voortreffelijk bleken aan te voelen en aan te vullen.

Van Hanegem: 'Happel dacht: hé, ik heb van alles wat, een middenveld dat kan verdedigen én aanvallen. Zo'n middenveld ontstond gewoon, daar werd door een trainer ook niet ingewikkeld over gedaan. Vroeger lulden trainers niet over balans op het middenveld, of over een kantelend middenveld, of spelen met de punt naar achteren of naar voren. Dat zijn allemaal van die rare uitdrukkingen, die hoorde je vroeger niet. Het is interessantdoenerij van de trainers van tegenwoordig. Die willen zichzelf veel te belangrijk maken.'

'Vroeger lulden trainers niet over balans op het middenveld'

De dertig gepasseerd, verkaste Van Hanegem van Feyenoord naar AZ'67. De routinier kwam er op een middenveld te spelen met Jantje Peters en Kristen Nygaard.

'Tegenwoordig zouden trainers zeggen: "Dat kan niet, te veel creatieve spelers, te aanvallend, er is geen balans." Maar wij waren alleen maar blij dat we met zulke geweldige voetballers konden samenspelen en voor die balans zorgden we zelf wel. Had Peters z'n dag niet dan gaf hij het over aan Nygaard en had die zijn dag niet dan gaf hij het over aan mij. Dat voelden wij aan, het verdedigen en aanvallen regelden we zelf. Het middenveld van AZ was in balans, omdat wij dáár gingen lopen waar het nodig was. Tegenwoordig denken de spelers minder over dit soort zaken na. Daar heb je het weer: meedenken. Vroeger ontstond balans, nu moeten trainers het creëren, omdat hun spelers te weinig meedenken.

Bij Feyenoord speelde Jansen met de punt naar achter, zouden trainers nu zeggen. Maar Wimpie hield gewoon de wacht omdat Hasil en ik meer de drang hadden om naar voren te gaan. Jansen hield ons in de peiling en speelde in de rug van degene die weg was. Hij vulde de ruimtes die achter ons vielen om te voorkomen dat de tegenstander die kon gebruiken wanneer wij voorin de bal verspeelden.'

Happel had dus eigenlijk niets te maken met dat wondermiddenveld van Feyenoord?

‘Niet dat hij uitdokterde hoe wij ons moesten opstellen. Dat deden wij zelf, op gevoel. Wij waren op het veld daar waar we dachten dat we moesten zijn. Maar Happel was natuurlijk wel een tacticus. Hij bedacht tactische zetten. Dan ging hij voor AC Milan-uit tijdens de training op een bal zitten en dan kwam het. Tegen Wimpie Jansen zei hij: “Rivera, die is voor jou.” En tegen mij: “Du, Willem, Lodetti.” Meer niet. Hij wist dan wel dat ik m’n verstand zou gebruiken. Lodetti was hun looper, een marathonman. Ik ging dat met de ploeg oplossen door dichter bij mijn verdediging te spelen. Dat hoefde Happel verder niet uit te leggen. Hij gaf aan wie op wie speelde en dan zorgde de ploeg wel dat het positioneel goed kwam te staan.’

Van Hanegem won het gevecht met Giovanni Lodetti in november 1969 op punten. Feyenoord leed in Milan een kleine nederlaag (1-0) tegen wat op dat moment het beste clubteam ter wereld was, maar controleerde vrijwel de hele wedstrijd. In Rotterdam werd het 2-0 en in een legendarische wedstrijd (misschien wel Feyenoords beste ooit) maakte Van Hanegem met de kop het doelpunt dat de ploeg van Happel op weg hielp naar de eerste Nederlandse Europa Cup.

Van Hanegem ontliet Lodetti als de locomotief op stoom was, maar zocht hem op wanneer hij moest worden afgeremd. Dan gingen ze het duel aan, de twee ontzagwekkende middenvelders.

‘Ik vond het prima als ik op een looper werd gezet en ik vond het prima als de tegenstander een looper op mij zette. Ik heb het wel honderden keren meegemaakt. Zette Ajax Dick Schoenaker op me, en PSV Willy van de Kerkhof. Die moesten mij dan kapot lopen en dan over mij heen denderen, maar dat liet ik niet gebeuren. Ik liet me niet door zo’n looper uit de tent lokken. Ik ging gewoon bij een andere tegenstander lopen. En dan wist zo’n looper het niet meer. Als hij dan diep ging, ving ik ’m op, positioneel. Ik liet me nooit door zo’n Schoenaker of Van de Kerkhof het hele veld over sleuren.’

Duidelijk bewijs. Uli Hoeneß loopt in de WK-finale van 1974 achter Willem van Hanegem aan en niet andersom.

PRO SHOTS

Maar in de WK-finale van 1974 ging het toch mis tegen een loper. Willem kwam op Uli Hoeneß te spelen en die denderde toch een paar keer vreselijk over hem heen.

‘Da’s dus niet waar. Ik ben die wedstrijd terug gaan kijken, omdat steeds meer mensen dat zeiden. Het zou een tactische fout van Rinus Michels zijn geweest, een wending in de wedstrijd, omdat ik die Hoeneß niet had kunnen houden. Maar ik kon me dat helemaal niet herinneren en dacht: ik kan me niet voorstellen dat ik dát heb laten gebeuren. Het was ook niet zo, helemaal niet. Met die Duitse goals had Hoeneß ook helemaal niets te maken.

Alle WK-wedstrijden voor de finale had geen speler tegen ons meer dan vijftien meter met de bal kunnen lopen. Zo zaten wij erbovenop. Toen we in de finale meteen met 1-0 voor kwamen, gingen we op twee

gedachten hinken. Een deel van de ploeg wilde doorgaan, meteen die tweede maken, de rest wilde de voorsprong verdedigen, de Duitsers laten komen. Daardoor viel het uit elkaar. Maar vreemd genoeg is een van ons later gaan verkondigen dat het mis ging omdat ik op Hoeness speelde.’

Arie Haan?

‘Die verdedigde niet zo geweldig hè, bij allebei de goals niet. En als Krol bij dat balletje van Müller z’n benen had dichtgehouden, was die tweede er nooit ingegaan. Het lag niet aan het lopen van Hoeness. Die is precies één keer over de as van het veld gevaarlijk opgekomen. Eén keer.’

Het was in de ogen van Van Hanegem dus eerder de schuld van een weifelende Arie Haan, de gelegenhedslibero die door Michels bij gebrek aan centrale verdedigers van het middenveld was gehaald. Was dat dan een tactische misser van de inventieve coach? Van Hanegem wil niet weten van een falende Michels aan het eind van een glorieus toernooi. De finale ging verloren door toeval, twijfel binnen de ploeg na de vroege voorsprong, en een paar haperingen in een verdediging die in de zes wedstrijden voor de finale maar één tegengoal had hoeven slikken.

Michels had het Nederlands elftal voor het WK uitgerust met een verdediging zoals Van Hanegem het later als trainer ook wilde: twee onverschrokken, aanvallende backs (Suurbier en Krol), een sterke mandekker (Rijsbergen) en een laatste man met de kwaliteiten van een middenvelder (Haan).

‘Ik wilde als trainer achterin, in het centrum, twee verschillende types, eentje die een centrumspits uit kon schakelen en één die er zo uit kon komen, om op het middenveld te spelen. Bij Feyenoord had ik in John de Wolf een echte mandekker en een vrije man in Henk Fräser, die was snel zat en technisch goed.

Maar als Fräser inschoof en de tegenstander ving hem op, werd De Wolf onze vrije man. Dus ook hij moest leren mee te voetballen. Ik ben er druk mee geweest om De Wolf aan het voetballen te krijgen. In het begin moest ik steeds tegen hem zeggen: “Blijf nou verdimme niet bij

‘Hoeness is precies één keer gevaarlijk opgekomen. Eén keer’

die gozert van hun staan als wij de bal hebben. Bied je aan, voetbal mee.”

Als ik tennis en ik heb een slechte backhand, gaan ze alles op m'n backhand spelen. Maar als ik noodgedwongen heel veel met m'n backhand speel, wordt-ie vanzelf beter. Op de training werd De Wolf de hele tijd gedwongen om mee te voetballen, om zich aan te bieden en de bal in één keer door te spelen. Deden we een positiespel en iedereen mocht 'm twee keer raken dan gold dat niet voor de De Wolf. Die mocht 'm maar één keer raken. Zo heb ik hem aan het voetballen gekregen.

Veel trainers zeggen tegen hun harde werkers, tegen mandekkers: “Het enige wat jij moet doen, is de bal afpakken en inleveren.” Belachelijk. Zo eenzijdig. Ik heb dat altijd willen veranderen, als speler al. Bij AZ hadden we Ronald Spelbos als mandekker en bij FC Utrecht heb ik op het laatst nog met Jan Wouters gespeeld. Tegen hen zei ik: “Bal afpakken en meevoetballen.”

Veel te vaak zie ik een speler de tegenstander de bal afpakken en dan stoppen, terwijl hij in een voorwaartse beweging zit. Soms moet hij zich zelfs omdraaien om de bal bij een ander te kunnen inleveren. Dat is zo geprogrammeerd, zo armoedig, zo zonde. Ik kan me niet voorstellen dat je er als voetballer vrede mee kunt hebben om zo eenzijdig te zijn.’

Khalid Boulahrouz op het vorige EK. Als coach van Rusland liet Guus Hiddink hém in de kwartfinale vrij en zette de andere verdedigers onder druk. Zo werd Nederland gedwongen op te bouwen via zijn eenzijdige verdediger.

‘Ja, en dat ging dus niet. Het haperde. Onbegrijpelijk dat een voetballer op dat niveau, een EK, het niet meer weet als hij de bal krijgt.’

In Van Hanegems elftallen moest iedereen mee kunnen voetballen.

‘Ja, niemand mocht schrikken als hij de bal kreeg. Mandekkers niet en verdedigende middenvelders ook niet. Een international die niet kan meevoetballen, dat kan toch niet?

Wim Jansen was bij Feyenoord de controleur op het middenveld, maar hij kon net zo makkelijk het spel verdelen, een groot voetballer. Weet je waarom wij zo goed waren met dat middenveld? Dat kwam door het tennisvoetbal. Dat had Happel geïntroduceerd, een prachtig spel

waar technisch en tactisch heel veel inzit. Je leert koppen, zowel hard koppen, weggoppen, als zacht koppen, geplaatst koppen. We speelden het drie tegen drie, met twee man aan het net en één erachter. Het was een kwestie van goed positie innemen en de man erachter moest de rust bewaren. Jansen was daar een meester in en dat zag je terug in het veld. Niemand wist beter dan hij hoe je bij iemand in de rug moest spelen.

Happel kon ook aardig tennisvoetballen, maar ik speelde niet graag met hem. Ik wilde winnen, altijd, en als Happel voor stond, ging hij gekke dingen doen, balletje op de schouder en zo, lopen showen.

Toen ik bij Feyenoord trainer werd, heb ik het tennisvoetbal meteen weer ingevoerd. Ik speelde mee, bloedfanatiek en Fräser wilde nooit met mij. Hij was zenuwachtig, als de dood om iets verkeerd te doen. Maar ik dwong hem met mij te spelen en hij ging het steeds beter zien. Hij werd er een betere laatste man door, rustiger aan de bal.

Een machtig mooi spel, tennisvoetbal. In mijn tijd speelden we het op leven en dood. Soms moest een partij worden gestaakt omdat de discussie of een bal in of uit was te hoog opliep. We speelden om geld, een knaak per set, de oude tafeltennistelling, tot de 21. Op een keer was het weer zo ver, vreselijke ruzie. Volgens mij was-ie uit, volgens de tegenpartij in. Er stond bij de training een mongooltje te kijken. Ik riep tegen hem: "Was-ie in of uit?" Hij: "Uit." Ik: "Nou, da's dan duidelijk, het was uit, want deze mensen zeggen het altijd zoals het is." Toen hebben we wel gelachen en konden we weer verder. Maar soms ging het echt niet meer. Ik gaf nooit toe, want ik kon niet verliezen. Ik weigerde te verliezen. Ik verloor ook nooit, echt nooit.'

'Ik weigerde te verliezen. Ik verloor ook nooit, echt nooit'
